

BOS – ka Warszawa

W dniu 27 października 2025 r. – na zaproszenie Rektora Politechniki Warszawskiej i Zarządu Stowarzyszenia Absolwentów i Przyjaciół Politechniki Warszawskiej – przedstawiciele Stowarzyszenia Wychowanków SGGW uczestniczyli w spotkaniu z cyklu „Salon Historyczny - **BOS-ka Warszawa**. Udział Politechniki w odbudowie stolicy”. Projekt realizowany był w ramach obchodów 200-lecia Politechniki Warszawskiej.

Odbudowa stolicy po zniszczeniach wojennych, a szczególnie po zniszczeniach odwetowych za Powstanie Warszawskie, była priorytetem architektów polskich, w tym głównie profesorów i absolwentów Politechniki Warszawskiej.

O tej wspaniałej pracy mogliśmy się dowiedzieć z prelekcji

- dr Pawła Weszpińskiego,
- Macieja Aleksiejuka,
- prof. dr hab. inż. arch. Konrada Kucza-Kuczyńskiego.

Dr Paweł Weszpiński – geograf, kartograf, badacz dawnych planów geografii historycznej oraz toponimii (nadawanie nazw różnym miejscom związanym z zamieszkiwaniem ludności) Warszawy, przedstawił prelekcję pt. „**Warszawa przed BOS-em z perspektywy kartografa**”.

Przedstawił Warszawę od 1916 r. - kiedy to stolica znalazła się pod zarządem pruskim. Na podstawie map, zdjęć, planów i notatek omówił historię projektów rozwoju i ukształtowania się dzisiejszej Warszawy.

W 1916 r. generał-gubernator Hans von Beseler, w ramach tzw. wielkiej inkorporacji, stworzył plany kilkukrotnego zmniejszenia obszaru Warszawy. Po odzyskaniu niepodległości najpierw Koło Architektów, a następnie utworzone w 1934 r. Stowarzyszenie Architektów Polskich (SARP) stworzyło w 1926 r. koncepcję urbanistycznego rozwoju w „Szkicu wstępnym planu regulacji m.st. Warszawy”, a następnie rozwiniętych w latach 1931 i 1938. Szczególnie sprzyjające warunki realizacji tych planów przypadały na okres prezydentury Stefana Starzyńskiego (1934 -1939).

Wybuch wojny i okupacja powodują, że niemieccy urbaniści powracają do planów z 1916 r., aby stworzyć Neue Deutsche Stadt Warschau. Systematyczne wyburzanie miasta, nasilone szczególnie po upadku Powstania Warszawskiego spowodowało, że prawie 3/4 Warszawy zniknęło z mapy. Zachowane zdjęcia lotnicze, szkice istniejącej zabudowy i mapy miasta przedstawiają ogromne zniszczenia i obszary, gdzie

zachowały się tylko ślady dawnych ulic.

Maciej Aleksiejuk – historyk, kustosz Archiwum Państwowego w Warszawie, specjalista w zakresie dokumentacji kartograficznej i projektowo-technicznej, przedstawił prelekcję pt. **„Działalność Biura Odbudowy Stolicy 1945-1951”**.

Jeszcze w czasie trwania działań wojennych przy Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej profesorowie i absolwenci, a nawet studenci prowadzili prace inwentaryzacyjne ruin i pozostałości architektury zniszczonej Warszawy. Wyzwolenie stolicy 17 stycznia 1945 r. uaktywniło prace architektów.

Już 22 stycznia, prezydent miasta Marian Spychalski, powołuje Biuro Organizacji Odbudowy Warszawy. Kieruje nim Jan Zachwatowicz i rozpoczynają się prace nad planowaniem odbudowy miasta.

14 lutego 1945 r. - dekretem Krajowej Rady Narodowej – przekształcono je w Biuro Odbudowy Stolicy (BOS), którego zadaniem było odbudowa zniszczonej Warszawy.

W tym też czasie wynikła kwestia, gdzie ma być Warszawa. Według oficjalnych dokumentów o odbudowie Warszawy na jej gruzach zdecydował Stalin, który przekonał prezydenta Bolesława Bieruta w czasie jego wizyty w Moskwie.

Biuro Odbudowy Stolicy skupiało elitę współczesnych architektów. Kierownikiem BOS został Roman Piotrowski, a jego zastępcą – Józef Sigalin i Witold Plapis.

BOS pełniło funkcje pracowni urbanistycznej, administracji, inspekcji budowlanej i urzędu konserwatorskiego. Zatrudniało w 1945 r. 1500 osób. W skład BOS wchodziło 10 wydziałów i 2 samodzielne działy:

Wydział Urbanistyki

Wydział Architektury i Inżynierii

Wydział Architektury Zabytkowej pod kierownictwem Jana Zachwatowicza i Piotra Biegańskiego

Wydział Inżynierii

Wydział Planowania Gospodarczego

Wydział Propagandy

Wydział Zleceń

Wydział Nadzoru

Wydział Pomiarów

Wydział Administracyjno – Gospodarczy

Samodzielny Dział Kontroli

Samodzielny Dział Personalny
oraz Sekretariat Generalny.

Najważniejsze wydziały w pracach BOS to: Wydział Inwentaryzacji i Statystyki i Wydział Architektury Zabytkowej.

Inwentaryzacja zniszczeń była podstawą do podjęcia odtworzenia dawnej architektury. Na podstawie inwentaryzacji tworzone również plany urbanistyczne. Jednak tylko dzięki uporowi i wielkiemu zaangażowaniu architektów powstawała Warszawa odtwarzana wg posiadanych w archiwach dokumentów. W pracach tych najważniejszą rolę odegrał Wydział Architektury Zabytkowej pod kierunkiem Jana Zachwatowicza. To dzięki jego determinacji odtworzono Stare i Nowe Miasto oraz Trakt Królewski, jak również opracowano projekt odbudowy Zamku Królewskiego, którego realizacja nastąpiła dopiero w latach 70- tych dwudziestego wieku.

Rekonstrukcja Starego i Nowego Miasta oraz budowa Trasy W-Z, osiedle mieszkaniowe MDM to największe osiągnięcia BOS, a Jan Zachwatowicz został uhonorowany pomnikiem, umiejscowionym na Placu Zamkowym, przy murach obronnych Starego Miasta.

W BOS pracowało wielu wybitnych architektów i urbanistów polskich, m.in. Piotr Biegański, Mieczysław Kuzma , Kazimierz Marczewski, Bohdan Lechert, Roman Piotrowski, Wojciech Podlewski, Witold Plapis, Józef Sigalin, Zygmunt Skibniewski, Marian Spychalski, Helena i Szymon Syrkus, Jan Zachwatowicz i wielu innych znanych architektów.

Prelekcja prof. dr hab. inż. arch. Konrada Kucza- Kuczyńskiego nosiła tytuł „Sylwetki pracowników Politechniki Warszawskiej mających wpływ na odbudowę stolicy”. Profesor Kucza-Kuczyński jest emerytowanym pracownikiem Wydziału Architektury. Za osiągnięcia w pracy naukowej i zawodowej został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1983), Krzyżem Kawalerskim Odrodzenia Polski (1993) i Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski (2014) oraz Honorową Nagrodą SARP (1995) i najwyższym odznaczeniem PW – medalem Politechniki Warszawskiej Alma Mater Bene Merentibus.

W czasie studiów, a następnie w trakcie pracy zawodowej, jako wykładowca i architekt poznał wiele znaczących dla BOS osób. Był uczniem Jana Zachwatowicza, Piotra Biegańskiego, Witolda Plapisa i Bohdana Lecherta oraz innych pracowników BOS. Działając w SARP poznał Halinę i Zygmunta Skibniewskich, Barbarę i Stanisława Brukalskich, Helenę i Szymona Syrakusów, zaprzyjaźnił się ze Stanisławem Jankowskim

i brał udział w dyskusjach Józefa Sigalina.

Pracując w Biurze Naczelnego Architekta Warszawy (1976-1978) spotkał się z Kazimierzem Marczewskim i wielu innymi pracownikami BOS oraz zapoznał się z trybem i duchem pracy dawnego biura.

Poznanie ludzi BOS-u pozwoliło na wszechstronne spojrzenie na współczesne choć trudne planowanie urbanistyczne i architektoniczne stolicy.

Spotkanie z cyklu „Salon Historyczny” uświetnił koncert chóru kameralnego TIBI DOMINE i Piotra Latoszyńskiego – fortepian.

Chór Kameralny TIBI DOMINE jest częścią chóru akademickiego Politechniki Warszawskiej.

Przy akompaniamencie fortepianu (Piotr Latoszyński) chór, pod dyрекcją Jakuba Prasala wykonał:

- „Budujemy nowy most” – słowa Władysław Anszyc, muzyka Zdzisław Gozdawa,
- „Na prawo most, na lewo most” – słowa Helena Kołaczkowska, muzyka Alfred Gradtstein,
- „Pójdę z Tobą na spacer nową Trasą W-Z” – słowa Jerzy Jurandot, muzyka Zygmunt Wichter.

W drugiej części koncertu Piotr Latoszyński wykonał sonatę część II - Witolda Lutosławskiego, a także poloneza z filmu „Pan Tadeusz” Wojciecha Kilara.

W holu przed Małą Aulą zostały zaprezentowane dokumenty związane z odbudową Warszawy, udostępnione przez Archiwum Państwowe w Warszawie.

Wystawa będzie czynna do 7 listopada 2025 r.

Mirosława Bilka-Krystowska